

PRIJEDLOG INFORMACIJE O ZAKLJUČIVANJU MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU KOJIM SE USPOSTAVLJA SARADNJA U PILOT PROGRAMIMA CENTRA ZA TRGOVINU BUDUĆNOSTI

Ministarstvo nauke namjerava da realizuje saradnju sa singapurskom kompanijom Perlin Net Corp ([Perlin](#)), koja će Crnoj Gori omogućiti pristup pilot programima koji se realizuju u okviru Centra za trgovinu budućnosti (*Centre of Future Trade - CoFT*), čiji je Perlin suosnivač, kao i tehničku pomoć prilikom implementacije istih. Perlin je jedan od svjetskih lidera u oblasti *blockchain* tehnologije, odnosno tehnologije distribuiranog zapisa (*distributed ledger technologies – DLT*), koja ima veliki potencijal za unapređenje trenutnog načina poslovanja, a samim tim i globalne ekonomije.

Potpisivanje Memoranduma o razumijevanju ima utemeljenje u Strategiji pametne specijalizacije (S3) koja određuje razvoj informaciono-komunikacionih tehnologija (ICT) kao jedan od strateških prioriteta koji je direktno povezan sa ostalim utvrđenim prioritarnim oblastima, kao i u Strategiji inovativne djelatnosti (2016-2020) u čijem fokusu su povećanje kapaciteta za inovacije i tehnološki razvoj Crne Gore, jačanje instrumenata povezivanja i saradnje aktera u sistemu inovacija i jačanje potencijala za inovacije u privrednom sektoru, čemu ovaj Memorandum može uveliko doprinijeti.

Razvoj i primjena ICT od presudnog je značaja za ekonomski razvoj Crne Gore, imajući u vidu da dostizanje odgovarajućeg nivoa ICT standarda i ciljeva u velikoj mjeri doprinosi razvoju trgovine, boljem korišćenju kapitala i opštem jačanju nacionalne konkurentnosti. Jedan od mehanizama sa velikim potencijalom za postizanje ovog cilja svakako je *blockchain* tehnologija čija primjena bi mogla dovesti do korjenitih promjena mnogih društveno-ekonomskih tokova. Razlog tome je što, iako se radi o relativno novoj tehnologiji, u potpunosti mijenja tradicionalni pristup realizaciji transakcija i vođenju registara tj. baza podataka, čineći ih pritom pristupačnijim, efikasnijim i bezbjednijim.

Perlin je istaknutu poziciju u oblasti *blockchain* tehnologije zauzeo kroz razvoj i plasiranje više aplikacija izrađenih po mjeri za različite kompanije, koje ih uspješno primjenjuju u sektoru trgovine. U cilju daljeg promovisanja mogućnosti koje ova tehnologija nudi i pokretanja inovacija u industriji na globalnom nivou kroz njenu primjenu, Perlin je u partnerstvu sa Međunarodnom trgovinskom komorom (*International Chamber of Commerce – ICC*), uspostavio [CoFT](#), digitalnu platformu za razvoj pilot programa u oblasti trgovine zasnovanih na *blockchain*, odnosno DLT tehnologiji. Inicijativu je podržala i „Enterprise Singapore“, singapurska nacionalna agencija koja podstiče razvoj trgovačkih aktivnosti preduzeća. Jedan od glavnih ciljeva CoFT-a odnosi se na kompletnu digitalizaciju, tj. nastojanje da kompanije pređu sa postojećih sistema na digitalne *blockchain* platforme kako bi odgovorile izazovima modernog doba.

Partnerstvo Perlina sa ICC, najvećom svjetskom poslovnom organizacijom, je od posebnog značaja, jer stvara mogućnost za umrežavanje sa preko 45 miliona međunarodnih kompanija, članica Međunarodne trgovačke komore, a sve u cilju podsticanja usvajanja *blockchain* tehnologije na globalnom nivou, uz poseban fokus na održive grane industrije. Posredstvom Centra za trgovinu budućnosti, različiti međunarodni akteri će kroz učešće u pilot programima imati priliku da razvijaju i testiraju strategije i nove tehnologije koje će ih u krajnjem bolje pozicionirati u trgovačkoj industriji koja kontinuirano raste.

Saradnja Crne Gore sa kompanijom Perlin, kroz učešće u pilot programima koji se realizuju u okviru CoFT-a, stvorice značajne mogućnosti, dinamičan i proaktivan pristup novim i inovativnim tehnologijama, kroz razvoj i primjenu naprednih ICT rješenja u različitim granama

privrede, a sve u cilju jačanja nacionalne ekonomije. Učešće u pilot programima takođe predstavlja izvanrednu priliku za umrežavanje crnogorskih istraživača i naučnika, kao i lakši pristup relevantnim podacima neophodnim za realizaciju budućih istraživanja u oblasti ICT.

Memorandum o razumijevanju pruža mogućnost saradnje kroz učešće Crne Gore u jednom ili više sljedećih pilot programa:

- INDUSTRIJSKO ISTRAŽIVANJE - aktivnosti su usmjerene podršku inovacijama u globalnoj trgovini i industriji, uključujući i pitanja kvantifikovanja ušteda i rasta efikasnosti prelaskom na digitalizovani način poslovanja;
- PILOT CLARIFY - fokusira se na razvoj transparentnosti i sljedljivosti lanca snabdijevanja u cilju pružanja podrške održivijim lancima snabdijevanja širom industrija na globalnom nivou;
- PILOT CERTIFY - bavi se razvojem alata za provjeru autentičnosti proizvoda u cilju jačanja mjera za borbu protiv krivotvorenja i piraterije;
- PILOT smartINCO - fokusira se na razvoj novih prilagodljivih i „pametnih“ Internacionalnih komercijalnih pravila (smartINCOS) s ciljem da se olakša trgovina smanjenjem troškova i barijera, što će voditi ka demokratizaciji pristupa međunarodnoj trgovini;
- INICIJATIVA GLOBAL LEDGER - aktivnosti su usmjerene na razvoj globalno prihvaćenog okvira sa standardizovanim indikatorima učinka ispunjenosti obaveza vezanih za održivost, upravljanje i etiku i obezbjeđivanje otvorenog pristupa za državni, privredni, NVO sektor i građane, u vezi sa njima;
- Pilot HybridX - fokusira se na mehanizme podrške globalnoj digitalizaciji trgovine u periodu prelaska sa papirnog na elektronski sistem poslovanja, kroz razvoj sistema za zamjenu klasičnog tovarnog lista elektronskim.
- Digitalizacija javnih usluga - obuhvata aktivnosti koje nastoje da omoguće pružanje unaprijeđenih i blagovremenih usluga uz niže interne troškove.

Potpisivanje Memoranduma o razumijevanju stranama potpisnicama ne nameće nikakvu pravnu obavezu, a za njegovu realizaciju nije neophodno izdvajanje dodatnih sredstava iz Budžeta Crne Gore.

PRIJEDLOG ZAKLJUČAKA

1. Vlada je usvojila Informaciju o zaključivanju Memoranduma o razumijevanju kojim se uspostavlja saradnja u pilot programima Centra za trgovinu budućnosti.
2. Vlada je prihvatila tekst Memoranduma o razumijevanju kojim se uspostavlja saradnja u pilot programima Centra za trgovinu budućnosti.
3. Ovlašćuje se ministarka nauke, dr Sanja Damjanović, da u ime Vlade Crne Gore, potpiše Memorandum o razumijevanju iz tačke 2 ovih zaključaka.

Dr. Sanja Damjanović

Sanja Damjanović
MINISTARKA

MEMORANDUM O RAZUMIJEVANJU KOJIM SE USPOSTAVLJA SARADNJA U PILOT PROGRAMIMA CENTRA ZA TRGOVINU BUDUĆNOSTI

ČLANSTVO U PILOT PROGRAMIMA: CENTAR ZA TRGOVINU BUDUĆNOSTI MEĐUNARODNE TRGOVINSKE KOMORE uspostavlja: MEĐUNARODNA TRGOVINSKA KOMORA i korporacija PERLIN NET CORP (PERLIN) (OSNIVAČI CENTRA ZA TRGOVINU BUDUĆNOSTI) uz podršku agencije ENTERPRISE SINGAPORE.

OSNOVNE INFORMACIJE: slijedi pregled osnivača Centra:

- **Međunarodna trgovinska komora (ICC)** najveća je svjetska poslovna organizacija koja predstavlja više od 45 miliona kompanija u preko 130 zemalja. Njena ključna misija je da omogući funkcionisanje biznisa za svakoga, svaki dan, na bilo kom mjestu.
- **Enterprise Singapore** je singapurska vladina agencija koja podstiče razvoj preduzeća. Agencija radi s kompanijama kako bi im pomogla u izgradnji kapaciteta, inovacijama i internacionalizaciji. Isto tako, daje se podrška razvoju Singapura kao čvorišta za globalnu trgovinu i startapove.
- **Perlin** razvija tehnologije distribuiranog zapisa (DLT) kako bi osnažio preduzeća, organizacije i zajednice da sprovedu dubinske pozitivne promjene. Korporacija je posvećena izgradnji svijeta u kojem se tehnologija koristi da učini industrije i ekonomije efikasnijim, inkluzivnijim i održivijim.

PILOT PROGRAMI: ovaj Memorandum o razumijevanju donosi pregled predloženog partnerstva između Centra za trgovinu budućnosti, korporacije PERLIN i Ministarstva nauke Crne Gore (CRNA GORA) (zajedno, STRANE) u smislu pridruživanja bilo kojem od pojedinačnih pilot programa koje pokreće Centar za trgovinu budućnosti u svojstvu članova. U ovom trenutku, pilot programi uključuju:

1. **INDUSTRIJSKO ISTRAŽIVANJE:** istraživanje za podršku inovacijama u globalnoj trgovini, u saradnji s vodećim akterima u industriji, istaknutim članovima akademske zajednice i drugim relevantnim ključnim zainteresovanim stranama. Predmet istraživanja biće glavna pitanja vezana za industriju i trgovinu, uključujući kvantifikovanje ušteda i rasta efikasnosti koji će biti rezultat prelaska s papirnih / manualnih sistema na digitalizovane sisteme blokčejna.
2. **PILOT CLARIFY:** manje od 20% menadžera lanaca snabdijevanja navodi da ima uvid u prakse održivosti u lancu snabdijevanja a više od 90% štete prouzrokovane životnoj sredini od strane kompanija koje se bave pakovanom robom široke potrošnje (CPG) dolazi od lanaca snabdijevanja, uključujući 80% emisija gasova s efektom staklene bašte (Izveštaj McKinsey: Izveštaj o održivosti u lancima snabdijevanja). PILOT PROGRAM CLARIFY posvećen je razvoju transparentnosti i sljedljivosti lanca snabdijevanja na osnovu blokčejna i DLT tehnologije kako bi podržao održivije lance snabdijevanja širom industrija na globalnom nivou.
3. **PILOT CERTIFY:** u izvještaju firme Frontier Economics o ekonomskim uticajima krivotvorenja i piraterije, izrađenom u okviru poslovne inicijative Međunarodne trgovinske komore za zaustavljanje krivotvorenja i piraterije (BASCAP), procjenjuje se da bi troškovi nastali zbog lažnih

roba mogli dostići procijenjenih 1,9 biliona dolara do 2022. godine. Po projekcijama, zbirni negativni uticaji krivotvorenja i piraterije koštaće globalnu ekonomiju 4,2 biliona dolara, dovodeći u rizik 5,4 miliona regularnih radnih mjesta do 2022. godine. PILOT PROGRAM CERTIFY razvije alate za provjeru autentičnosti proizvoda na osnovu blokčejna i DLT tehnologije kako bi podržao mjere koje se širom industrija i brendova na globalnom nivou preduzimaju u borbi protiv krivotvorenja i piraterije.

4. **PILOT smartINCO:** izvorno osnovana od strane Međunarodne trgovinske komore 1936. godine, Internacionalna komercijalna pravila (INCOTERMS) predstavljaju globalno priznat i usvojen set standardnih ugovornih i komercijalnih uslova koji se koriste za međunarodnu trgovinu u različitim industrijama. Kao dio izdanja INCOTERMS 2020 (zakazanog za septembar 2019), PILOT PROGRAM smartINCO razvije i objaviti samoizvršna, prilagodljiva pametna Internacionalna komercijalna pravila kao ugovore (smartINCOS) s ciljem da se olakša trgovina smanjenjem troškova i barijera i vođenjem ka demokratizaciji pristupa međunarodnoj trgovini.
5. **INICIJATIVA GLOBAL LEDGER:** u ovom trenutku ne postoji globalno prihvaćen okvir sa standardizovanim indikatorima učinka (KPI) za mjerenje stepena u kojem kompanije i države ispunjavaju svoje obaveze u okviru Ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija (SDG) ili drugih zahtjeva vezanih za etiku, održivost i upravljanje (ESG). Koristeći blokčejn i rapidni rast podataka sa senzora, nano-satelita, dronova, kamera i uređaja koji koriste Internet stvari, inicijativa Global Ledger obezbijediće otvoreni pristup NVO, vladama, biznisima i građanima da prate učinak po pitanju obaveza vezanih za održivost te da izrade izvještaje o javnim obavezama.
6. **Pilot HybridX:** digitalizacija trgovine na globalnom nivou zahtijevaće značajan vremenski period kako bi se u potpunosti implementirala u svim zemljama, pri čemu će mnoge od njih nastaviti da koriste manuelne papirne sisteme i u neposrednoj budućnosti. Kako bi podržala interoperabilnost dok se ne desi potpuna digitalizacija, korporacija Perlin razvija sistem koji omogućava vlasnicima da shodno svojim potrebama zamijene svoj klasični tovarni list elektronskim (eBL), kao i elektronski klasičnim. Ovo omogućava zemljama koje tek treba da usvoje digitalne tovarne listove da obavljaju trgovinu neometano, a oni koji pređu na digitalni sistem imaju sve dodatne benefite i neće se suočavati s preprekama. Navedeno rješenje takođe će biti interoperabilno s drugim eBL rješenjima.
7. **Digitalizacija javnih usluga:** digitalizacija javnih usluga koje se pružaju građanima Crne Gore omogućiće značajne uštede i unapređenje efikasnosti. Navedeno bi predstavljalo značajno javno dobro za dobrobit građana Crne Gore, omogućavajući vladi pružanje unaprijeđenih i blagovremenih usluga po nižim internim troškovima. Projektom bi se istražilo kako se navedeno može postići korišćenjem PERLIN-ovog blokčejna i DLT tehnologije.

(zajedno, **PILOT PROGRAMI**)

CRNA GORA može odabrati bilo koji konkretan gorenavedeni projekat iz pobrojanih PILOT PROGRAMA kako bi ostvarila saradnju s korporacijom Perlin. Radi jasnoće, CRNA GORA nije obavezna da sarađuje na SVIM POBROJANIM PILOT PROGRAMIMA.

Ovaj Memorandum o razumijevanju ne nameće STRANAMA u njemu nikakvu pravnu obavezu ili obavezu finansiranja.

CILJEVI: Svaki od PILOT PROGRAMA koristiće se da se razviju i prilagode rješenja i alati kako bi se ispunio svaki od gorenavedenih pojedinačnih ali međusobno povezanih ciljeva vezano za blokčejn i DLT. Navedena rješenja biće u skladu s univerzalno prihvaćenim globalnim standardima i funkcionalnom interoperabilnošću širom različitih industrija i jurisdikcija te u skladu s drugim relevantnim razmatranjima. Datim rješenjima uzimaće se u obzir konkretne potrebe, zahtjevi i druge relevantne karakteristike širom industrija, zajednica i sektora.

PREDLOŽENE AKTIVNOSTI (PERLIN): saradnja s CRNOM GOROM po principu ulaganja svojih najboljih napora da se:

- Razvije bilo koji od relevantnih PILOT PROGRAMA i CRNOJ GORI omogućiti besplatan pristup bilo kojem pojedinačnom pilotu naznačenom u okviru PILOT PROGRAMA.
- Pomogne CRNOJ GORI kroz tehničku pomoć za realizaciju relevantnih PILOT PROGRAMA.

PREDLOŽENE AKTIVNOSTI (CRNA GORA): saradnja s korporacijom PERLIN po principu ulaganja svojih najboljih napora da doprinese:

- Da se korporaciji PERLIN pruže povratne informacije u kontinuiranom procesu projektovanja i tehničkog razvoja relevantnih PILOT PROGRAMA.
- Realizaciji relevantnih PILOT PROGRAMA za praktične i/ili komercijalne pilote.
- Pružanju tržišnih i operativnih podataka i povratnih informacija korporaciji PERLIN kako bi se podržali relevantni PILOT PROGRAMI.
- Da korporaciji PERLIN omogućiti pristup svojoj istraživačkoj laboratoriji na državnom univerzitetu u svrhe istraživanja i razvoja PILOT PROGRAMA za CRNU GORU.

SPORAZUM STRANA: potpisujući ovaj Memorandum o razumijevanju, STRANE se slažu da će izvršiti gorenavedene aktivnosti. Ovaj Memorandum o razumijevanju zamišljen je kao jasan izraz namjere u odnosu na predložene aktivnosti i dalje razgovore i/ili pregovore o detaljnijim predloženim aktivnostima.

Dorjee Sun

Izvršni direktor – PERLIN

Sanja Damjanović

Ministarka nauke – Crna Gora

Datum: 5. avgust 2019. godine